

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia
Sacrarum Literarum Primarij Professoris. Tractatvs De
Legibvs, Ac Deo Legislatore**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1619

Cap. III. De necessitate & varietate legum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94074](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94074)

le, & ideo, inquit, respectu Dei potius fas, quam ius appellatur lex. Sed quidquid sit de hac proprietate, quæ non est ab usu Latinorum aliena, Iulior. non appellat fas legem diuinam, eo quod circa debitum Deo reddendum disponat; sed quia in naturali æquitate, atq; adeo in ratione naturali, quæ lex diuina est, nititur. Omnis autem metaphoricis significationibus, & distinctionibus, quæ in presenti instituto nõ deseruiunt, nunc de iure in secunda, & propria significatione generaliter loquimur, sicq; cum lege conuertitur, prout nunc etiam de illa vniuersaliter tractamus.

CAPVT III.

Quanta sit necessitas, & varietas legum.

Explicatis nominibus iuris, & legis, antequam inquiramus, quid lex sit, oportet prius ostendere illam esse, quod optimè fiet, eius necessitatem declarando, quia in his rebus ad institutionem morum pertinentibus, nec aliquid superfluum admittendum est, nec id, quod necessarium est, deesse potest. Solet autem distingui duplex necessitas: vna absoluta, secundum quam dicitur res aliqua per se, & propter se simpliciter necessaria: quomodo Deus habet necessitatē essendi secundum existentiam actualem, de qua loquimur. Alia est necessitas respectiua in ordine ad aliquem finem, vel effectum, quæ duplex subdividitur: nam quædam est necessitas simpliciter, alia ad melius esse, quæ proprius est utilitas.

Duo ergo in generali videntur certa. Primum est, necessitatem absolutam legi non conuenire, quatenus lex est. Probat, quia talis necessitas est propria Dei, qui solus est ens per se, & absolute necessarius: lex autem omnis vel est aliquid creatum, vel certe supponit aliquam creaturam, propter quæ feratur, Deus enim non est capax legis: ergo sicut creatura non est simpliciter necessaria, ita neque lex. Adde præterea, loquendo de propria lege, de qua nunc agimus, tantum esse posse propter creaturam rationalem: nam lex non imponitur, nisi naturæ liberæ, ne habet pro materia nisi actus liberos, ut infra videbimus; ergo non potest esse magis necessaria lex, quam sit rationalis, vel intellectualis creatura: at creatura rationalis non habet absolutam necessitatem essendi: ergo nec lex habet huiusmodi necessitatem. Solum poterat hic oriri dubium de lege æterna, quam nunc esse suppono: illa enim est Deus ipse, & ideo est tam immutabilis, & æterna, sicut ipse, ac subinde tam necessaria. Sed dico breuiter rem illam, quæ est lex æterna, esse absolute necessariam, ut probat argumentum: tamen sub ratione legis non habere absolute necessitatem, quia includit respectum liberum, ut infra ostendam.

Dico secundò: Supposita creatione rationali creaturarum, lex fuit necessaria necessitate finis, tam simpliciter, quam ad melius esse. Hæc veritas est tãquam principium per se notum in hac materia, & quoad priorem partem de necessitate simpliciter declarari potest, quia intellectualis creatura eo ipso, quod creatura est, superiorem habet, cuius prouidentie, & ordinis subiaceat, & quia intellectualis est, capax est gubernationis moralis, quæ fit per imperium: ergo conaturalis est, & necessarium tali creaturæ, ut subdatur alicui superiori, à quo per imperium, seu legem regatur. Item talis creatura eo ipso, quod ex nihilo facta est, secti potest ad bonum, & malum, ut ex communi Patrum sententia nunc suppono: ergo non solum est capax legis, qua dirigatur ad bonum, & arceatur à malo, sed etiam aliqua talis lex est illi simpliciter necessaria, ut conuenienter suæ naturæ vivere possit. Vel etiam à contrario possumus argumentari: nam qui caret lege, peccare non potest: rationalis aut creatura potestatem habet peccandi: ergo & legi necessario subdita est. Nec refert, quod per gratiam, vel gloriam possit hæc creatura fieri impeccabilis: tum quia hæc de naturali necessitate loquitur, & hoc mo-

Suarez de Legib.

do dicimus necessariam esse legem, supposita conditione naturæ rationalis: tum etiam, quia per donum quo talis natura fit impeccabilis, nõ tollitur, quin sit subdita legi quoad ad illos actus, quos liberè exercere potest, sed sit, ut indefectibiliter pareat legi. Altera verò pars de utilitate, ex priori clara est, quia necessitas in ordine ad finem, utilitatem necessario includit. Item quia de legibus scriptum est illud, *Lex Domini* Psalm. 118. *immaculata, conuertens animas, &c.* & illud, *Mandatum* Prover. 6. *lucerna est, & lex lux, & similia, quæ postea insinuabimus, & magnas ostendunt legis utilitates.*

Verumtamen quia utilitas hæc, vel necessitas non est eadem in omnibus legibus, ad illam exactè declarandam operæ pretium erit, varia generalium distinguere, & in singulis propriam necessitatem, vel utilitatem explicare: ita enim costabit non solum esse legem in genere, sed etiam in particulari quoruplex sit, quod etiam necessarium est, ut de toto obiecto huius tractatus questionem, an sit, plenè definiamus: ostendimus enim supra, obiectum hoc omnes legum species complecti. Erit etiam hoc opportunum, ut intelligantur voces, quibus in discursu tunc tractatus nobis vtendum est.

Primò ergo supponere possumus diuisionem legis in quatuor membra, quæ posuit Plato in *Timæo* & *Phædro*, scilicet, in diuinam, cœlestem, naturalem, & humanam, ex quibus vocibus secunda non admittitur à Theologis, quia vel superflua est, vel erroneam doctrinam continet. Per cœlestem enim legem fati, & necessitatem quandam operandi, quæ ex ordinato motu, & influxu cœlorum prouenit, Plato intellexit. Vnde si intelligat, legem illam talem esse, ut vel diuinæ prouidentie non sit subiecta, vel rebus omnibus, etiam hominibus, quoad proprias animæ operationes necessitatem imponat, fallam, & hæreticam sententiam continet, diuinæ gubernationi, & libertati arbitrij contrariam: si verò per cœlestem legem solum intelligat, quod Aristot. dixit, mundum hunc inferiorem coniunctum esse sphaeris cœlestibus, ut inde gubernetur, per naturales, scilicet, influentias, & vicissitudines, quæ à Deo semper pendeant, & corpora immutent, & non animas, sic non oportuit membrum illud distinguere, quia eo modo, quo potest appellari lex, sub naturali comprehenditur, ut monstrabimus. Omisssa ergo illa secunda voce, alia tria sunt etiã in usu Theologorum, sed in sensu aliquantulum diuersa.

Lex ergo diuina apud Platonem est ratio gubernatrix vniuersi in Dei mente existens, quam legem etiam Theologi agnoscunt, sed legem æternam appellant. Duobus enim modis dici potest lex diuina: vno modo, quia in ipso Deo est: alio modo, quia ab ipso Deo immediate fertur, licet extra Deum ipsum sit. Priori modo legem diuinam appellauit Plato, Theologi verò cum Aug. ut distinguant illam legem ab alia, quam Deus extra se fert, vocant illam æternam: & ita etiam nos appellabimus. De ipsa igitur re, quæ lex æterna vocatur, tam certum est esse in Deo, quam est certum habere Deum vniuersi prouidentiam, quia per hæc vocem nihil aliud significatur, quam ratio huius prouidentie in Deo existens, vel aliquid eius. Quo modo autem recipiat nomen, & proprietatē æternæ legis, in principio libri sequentis explicabimus. Et hinc facillè intelligitur quæ sit necessitas, & utilitas huius legis, est n. eadem, quæ diuinæ prouidentie: nam sicut absque diuina prouidentia mundus non posset consistere, ita neque sine hac diuina, & æterna lege, & omni utilitate, & commoditate, quæ huic mundo prouenit ex diuina prouidentia in hanc etiam diuinam legem referenda est. Aduertit autem D. Thomas 1.2. *D. Thomas.* q. 91. art. 1. ad 3. utilitatem huius legis non esse, quia ipsa ordinatur ad finem, sed quia ipsa ordinat omnia alia ad suos fines per conuenientiam media: ipsa enim non potest ad finem ordinari, cum sit ipse Deus, qui est vltimus finis omnium. Tandem ex hac prima lege

si legis, in temporalis, & aeternam.

diuina, seu aeterna colligi potest prima diuisio legis, in aeternam, & temporalem, supponimus enim nihil esse aeternum extra Deum: conflat autem plures esse leges extra Deum existentes: ergo praeter legem aeternam necesse est dari alias temporales, quae consequenter differunt tanquam creatum, & increatum, quia quidquid est aeternum, increatum est, & quod est temporale, est creatum. Hinc ergo constat dari legem diuinam, id est, in Deo ipso existentem: quomodo autem detur lex diuina à Deo proximè lata, patebit ex dicendis. Denique datur lex in Deo ipso existens: haec enim omnia in idem recidunt.

7. Secunda diuisio legis in naturalem, & positiuam. D. Isidor.

Ex aliis igitur duobus membris legis à Platone positae secunda diuisio legis colligitur, quae est subdiuisio legis creatae, in naturalem, & positiuam, Quam diuisionem omnes etiam Theologi agnoscunt, & est frequens apud Sanctos, siue sub nomine legis, siue sub nomine iuris positiuum, & naturalem. Vt patet ex Isidoro lib. 2. & 3. Etymol. & habetur in Decret. d. 1. & sequentibus, & sumitur ex Augusti. tract. 6. in Ioannem, & indicata est à Paulo Romano. 2. dicente, Gentes, quae legem non habent, naturaliter eas, quae legi sunt, sciunt. Vt ibi Glossa ordinat. notauit. Eadem diuisio repetitur in iure ciuili, Instit. de iure natur. gentium, & ciuili, & l. 1. ff. de iustitia, & iure. Et Cicero lib. 1. de Legibus ex professo probat, dare ius naturale prius omni humano. De quo multa etiam habet lib. 2. de Legibus, & Aristot. 5. Ethicor. cap. 7. ubi in eodem sensu distinguit ius in naturale, & legale.

D. August. Rom. 2.

Glossa ord.

Cicero.

Aristot.

Quibus modis lex naturalis apud Auctores interpretatur.

Sed circa legem naturalem aduertendum est, variis modis à Philosophis, Iurisperitis, vel Theologis accipi. Plato enim supra legem naturalem videtur accipere pro omni inclinatione naturalis indita rebus à suo creatore, quae singulari ad proprios actus, & fines tendunt. Sicut enim legem diuinam esse dixit, rationem aeternam in Deo existentem, quae reguntur omnia, ita participationem illius rationis creaturis impressam, ut in destinatos fines suos tendant, naturalem legem appellauit. Imò etiam D. Thom. 1. 2. q. 91. art. 2. dixit, omnia, quae diuina prouidentia reguntur, participare aliquantulum legem aeternam, in quantum ex efficacia eius habent inclinationes in proprios actus, & fines. At verò Iurisperiti legem naturalem communem esse dicunt, non solum hominibus, sed etiam aliis animalibus; inanimata verò à participatione huius legis excludere videntur, ut patet ex §. 1. Instit. de iure naturali, & c. & l. 1. ff. de iust. & iure.

D. Thom.

8. Lex secundum proprietatem insensibilium, ut à Aristot. dicitur.

Veruntamen, ut in primo capite notauit, lex non attribuitur rebus insensibilibus secundum proprietatem, sed secundum metaphoram, & ideo de illa priori, ac generalissima acceptio legis naturalis, nihil amplius hic dicere necesse est, praeter ea, quae in cap. 1. diximus, & quae infra dicemus de lege aeterna. Animalia etiam bruta non sunt capacia propriae legis, cum nec ratione, nec libertate vtantur, & ideo non potest nisi per similem metaphoram illis attribui naturalis lex. Quamuis enim in hoc differant ab insensibilibus, quod non solo pondere naturae, sed etiam cognitione, & instinctu naturali ducuntur, qui instinctus est illis quasi lex, & haec ratione possit aliquantulum sustineri illa secunda acceptio Iurisperitorum; nihilominus simpliciter est metaphorica, & valde analogica, & ideo etiam nullum illam omittimus: infra enim lib. 2. c. 8. explicando ius gentium, sensum proprium illarum legum inuestigare conabimur.

9.

Quanam sit propria lex naturalis. Psal. 4. D. Thom.

Lex ergo naturalis propria, quae ad moralem doctrinam, & Theologiam pertinet, est illa, quae humana menti insidet ad discernendum honestum à turpi, iuxta illud Psal. 4. Quis ostendit nobis bona? signatum est super nos lumen vultus tui Domine. ut explicuit D. Th. d. q. 91. art. 2. ubi concludit legem naturalem esse participationem legis aeternae in rationali creatura. Et in 4. d. 33. art. 1. Quia homo (inquit) inter cetera animalia rationem suam cognoscit, & proportionem operis ad finem: ideo naturalis conceptio ei indita, quae dirigitur ad operandum

conuenienter, lex naturalis, seu ius naturale dicitur: in cetera autem naturali aeternitate vocatur. Et hoc etiam aperte sentit Cicero lib. 2. de Legib. Nam post verba Ciceri supra citata de lege aeterna subdit; Ex qua illa lex, quae diuino generi deditur, recte est laudanda: est enim ratio, mens, & sapientia ad iubendum, & ad deterrendum idonea. Ita ergo haec lex naturalis dicitur, non solum prout naturale à supernaturali distinguitur, sed etiam prout distinguitur à libero. Non quia eius executio naturalis sit, seu ex necessitate fiat, sicut executio naturalis inclinationis est in brutis vel rebus inanimatis; sed quia lex illa est veluti proprietaria quadam naturae, & quia Deus ipse illam naturae inseruit. Et ex hac parte etiam est diuina haec lex, tanquam à Deo immediatè lata, ut sentit D. Thom. dicta q. 91. & q. 94. art. 6. ubi adducit D. Augustin. 2. Confessionum, cap. 4. dicentem ad Deum, Lex tua scripta in cordibus hominum: quod dictum est propter legem naturalem; unde dixit in lib. 2. de sermone Domini in mont. cap. 9. Nullam esse animam, in cuius conscientia non loquatur Deus. Quis enim scribit in cordibus hominum naturalem legem, nisi Deus? Expressiusque hanc legem, diuinam appellat Isidor. lib. 5. Etymol. c. 2. Atque ex his tandem constat, quam sit necessaria, & vitis haec lex, cum in ea posita sit discretio inter honestum & turpe in rationali natura. Veruntamen haec omnia longè requirunt declarationem, sed ne ordinem inuertamus, & confundamus omnia, in librum sequentem illam referuamus.

D. Thom. D. August.

D. Isidor.

10.

Superest dicendum de quadam subdiuisione legis naturalis: prius autem oportet aliquod dicere de quarta lege à Platone posita, quam humanam appellant, & pertinet ad ius illud quod Aristot. vocauit ius legibus, quod ipse ita describit: Est ius, quod à principio nihil refert; postquam autem positum est, multum refert. Quod ex parte materiae talis iuris intelligendum est, quae versatur circa actiones, quae secluso tali iure non essent sub obligatione: per illud autem efficiuntur necessariae. Denique ad hoc membrum spectant illae leges, quas Cicero lib. 2. de legib. à lege aeterna, & naturali distinguit, & populares vocat. Nos autem more Theologorum legem creatam, seu temporalem in naturalem, & positiuam diuisimus, quia positiuam latius patet, quam humana. Est etiam aduertendum, Philosophos non agnouisse supernaturalem hominum finem, sed solum de huius vitae aliquantulum felicitate, vel potius conuenientia statu, ad illam in pace & iustitia transigendam tractasse, & in ordine ad hunc finem de legibus considerasse, & ita naturalem legem solum ab humana, quam nos ciuilem appellare possumus, distinxisse, de qua statim aliquid dicemus. At verò cum fides doceat, homines ad finem supernaturalem vitae futurae per conuenientiam media in hac vita exequenda ordinari, rectè sacra Theologia infert, longè aliter esse necessariam hanc legem naturalem, & pluribus legibus. positiuis homines indigere, quam iudem Philosophi fuerint assequuti.

Circa legem ergo naturalem docet Theologia, si hominem secundum duplicem naturam, & duplex rationis lumen considerari posse. Primo secundum puram naturam, seu substantiam animae rationalis, & consequenter secundum rationis lumen illi conuenienter: secundo iuxta naturam gratiae desuper homini infusae, & secundum diuinitatem, ac supernaturalem lumen fidei, per quod pro statu vitae regitur, & gubernatur. Et iuxta haec duo principia distinguit duplicem legem naturalem: aliam simpliciter naturalem respectu hominis: aliam quae licet desuperaturus sit respectu hominis, quia totus ordo gratiae illi supernaturalis est, nihilominus naturali dici potest respectu gratiae, quia et gratia habet suam propriam essentiam, & naturam, cui conuenienter est lumen infusum, cui etiam conuenienter est non solum diripere homines ad rectam, & honestam, ac debitam operationem supernaturalem, sed etiam de pellere tenebras, & erro-

Quibus modis... du considerat... humanam... des, quibus... arguit.

res

res circa ipsam in se legem pure naturalem, & sub
aliori ratione præcipere ipsi sunt legis naturalis ob-
servationem. Sic ergo lex naturalis duplex distingui
potest, una pure naturalis, alia simpliciter superna-
turalis, naturalis autem respectu, per comparatio-
nem ad gratiam. Vnde cum lex naturalis etiam pura
diuina sit, quia à Deo manat, multò magis lex natu-
ralis diuini ordinis diuina est. Nam prior est à Deo
mediante natura, à qua manat, tanquam proprietas
eius: posterior autem est à Deo per se infundente gra-
tiam, & ipsum supernaturale lumen, ac actualiter et-
iam dirigente homines ad distaminatius legis per-
ficienda per auxilia gratiæ excitantis, & adiuuantis.

Deniq; vtraque lex dicitur connaturalis generi
humano, eo modo quo naturale quodammodo di-
citur, quod cum natura concreatum est, semperq; in
illa perseverauit. Ita n. lex etiam connaturalis gratiæ
semper in humano genere fuit, quia nunq; in homi-
nibus, vniuersis, seu in tota Ecclesia lumen fidei defuit,
neq; homines caruerunt vnquam lege diuina superna-
turali, sine qua non potuissent in supernaturalem
beatitudinem tendere. Vnde quado distingui solent
status hominum per leges, scil. in statum legis natu-
ralis, scriptæ, vel gratiæ: in primo statu per legem natu-
ralem intelligenda est tam lex solius nature, quam
lex connaturalis gratiæ, seu lex fidei: nõ potuit enim
mundus vnquam carere omnino hac lege secundum
ordinariam prouidentiam, cum factores legis sem-
per potuerint cū diuino auxilio iustificari, vt sumit
ex Paulo ad Rom. cap. 2. & 3. Atq; ita etiam patet;
quæ fuerit necessitas, & vtilitas legis naturalis in
hoc posteriori sensu declarata, & nimium, quia gra-
tia, & fides semper fuit necessaria, & hæc lex est illis
connaturalis. Item vt haberet homo legem, per cuius
obseruantiam posset consequi remissionem peccato-
rum, ac vitam æternam, cum diuino auxilio.

Circa alterum membrum de lege positiua scien-
dum est, illam legem vocari positiuam, quæ non est
innata cū natura, vel gratia, sed vltra illas ab aliquo
principio extrinseco habente potestatem posita est;
inde enim positiua dicta est, quasi addita naturali legi,
non ex illa necessario manans. Vnde ab aliquibus
ius positiuum vocatur, vt videri potest in Conan. lib. 1.
Comment. iur. ciuil. c. 3. Et in legem positiuam sic sum-
ptam conuenit, quod Arist. 1. Ethic. c. 9. dixit, legem esse
sermonem ab aliqua prudentia, & mente profectum, qua vim
habeat ad cogendum. Nam licet ille de lege humana tã-
tum loquatur, tamen verba eius de se generaliora
sunt, & ita et lex positiua latius patet, quam humana.

Atq; hinc traditur à Theologis tertia diuisio legis
positiue in diuinam, & humanam. Lex positiua di-
uina dicitur, quæ ab ipso Deo immediate lata est, &
toti legi naturali addita; de humana statim dicemus.
Præter has verò non potest esse alia positiua lex re-
spectu hominum, quia non sunt plures legislatores:
Angeli enim non habent hanc potestatem in homi-
nes, quia nec naturalis illis est; nec à DEO est illis
concessa: nulli enim id reuelatum scimus, vnde
nec diuinare illud possumus. Lex itaq; diuina in præ-
senti non dicitur lex in Deo existens, sed à Deo man-
ans specialiter quodam modo: non enim significat legem
conceptam, seu exhibitam, & in hoc inter alia
differt hæc lex à naturali sumpta cū omni perfectione
supra declarata, quia lex naturalis non additur à
Deo specialiter ipsi nature, vel gratiæ: hæc autem
lex specialiter ponitur, & additur vltra illam. Vnde
lex naturalis non confertur per se primò, vt speciale
donum legis, sed confertur idem donum, vel cum ipsa
natura, vel cum ipsa fide, & gratia: nam qui dat
formam, dat consequentia ad formam. Hæc autem
lex per se primò datur tanq; donum additum & natu-
ræ, & gratiæ. Et hinc factum est, vt hæc soleat appella-
ri simpliciter lex, vt patet ex tota Epist. ad Rom. &
ex alijs scripturæ locis, quæ statim insinuabimus. At-

que ideo lex diuina simpliciter dicta solet de hac po-
sitiua intelligi, & ita etiã nos frequenter loquemur.

Ex quo etiam facile constat, quæ fuerit huius di-
uina legis necessitas. In quo animaduertendum est,
(ne propter ambiguitatem vocis decipi contingat)
D. Thomam in quæst. 1. art. 4. quatuor asserere ratio-
nes, ob quas fuit necessaria lex diuina, quas si aliquis
attentè consideret, inueniet solum probare de lege
diuina vel naturali, vel supernaturali, prout conna-
turalis est gratiæ: non verò de lege supernaturali po-
sitiua, prout nunc loquimur. Prima ratio est, vt diri-
gat hominem ad supernaturalem finem; secunda, vt
iuuet hominem etiam in naturalibus, ne erret; ter-
tia, vt etiam de interioribus actibus possit præcipere,
& ordinare: quarta, vt omne malum prohiberet,
quod lex humana non potest. Et ad has quatuor pro-
prietates accommodat illud Psal. 18. *Lex Domini im-
maculata, conuersans animas, testimonium Domini fideles,
sapientiam præstans paruulis.* Nam in hoc vltimo verbo
continetur prima ratio, quia per sapientiam ordina-
tur homo ad supernaturalem fidem. In tertia autem,
seu penultima proprietate continetur vltima ratio:
nam quia hæc lex nititur in veritate Dei, non pot
subesse erroribus: imò errores nature potest emendare,
& cohibere: præterea in secunda proprietate insinua-
tur ratio tertia: nam quia lex diuina interioris actus
dirigit, merito conuertere animas dicitur. Ac deniq;
immaculata dicitur, quia nullum malum permittit.
At verò hæc omnes rationes maximè probant de lege
diuina connaturalis gratiæ; præsertim ratio prima, &
secunda, vt supra etiam tetigi. Nam ratio tertia, &
quarta etiam in pura lege naturali locū habent, quia
illa præcipit etiam internos actus bonos, & malos
prohibet: nullumq; actum prauum re vera permit-
tit. Imò lex diuina positiua, pro vt nunc de illa loqui-
mur, ordinariè versatur circa actus exteriores, vt vi-
dere licet in lege veteri, & in noua, quatenus est de
sacramentis, & de Hierarchia Ecclesiastica. Item per
legem positiuam non prohibet Deus omnia mala,
sed hoc spectat ad diuinam legem naturalem vtrius-
que ordinis, vt supra explicata est.

Vnde colligimus, necessitatem legis diuinae positi-
uæ non fuisse necessitatem absolutam in ordine ad
finem supernaturalem, sed fuisse necessitatem ex sup-
positione institutionis Synagogæ, vel Ecclesiæ, re-
spectu cuius censeri potest necessitas simpliciter, li-
cèt respectu ipsius finis sit potius ad melius esse, & ad
maiorum hominum instructionem, vel propter eor-
um nimiam cæcitatem, & deprauatos mores, ad
cohibendos illos, vel propter maiorem perfectio-
nem, & lumen, ad perfectionem virtutis, & sancti-
tatis assequendam. Ratio est, quia licet aliqua lex su-
pernaturalis, sicut & supernaturalis cognitio, fuerit
necessaria, sufficere poterat illa, quæ est connaturalis
ipsi gratiæ: necessitas ergo addendi alteram legem
positiuam orta est, ex peculiari institutione corporis
myfici spiritualis, vt sic dicã. Qua institutione sup-
posita, possunt optimè applicari cū proportione ra-
tiones D. Th. ad hanc legem diuinam positiuam. Que
vltius subdividi solet in veterem, & nouam, quam
partitionem in l. 9. & 10. latè sumus explicaturi.

Superest dicendum de lege positiua humana: quæ
ita denominatur à proximo principio, vnde manat,
Non enim dicitur lex humana, quia hominibus im-
posita sit, nec quia in his sit, vt in his, qui per illam
gubernandi sunt: quia licet hoc re vera conueniat
huius legi, non est proprium eius, sed commune est om-
ni legi, de qua tractamus, siue diuina, siue natu-
ralis sit. Vnde secundum illam denominationem di-
stingeretur potius lex humana ab angelica, id est, à
lege Angelis imposita, de qua non tractamus. Item
non dicitur lex humana ex materia, quia videlicet,
de rebus humanis, & non diuinis feratur: nam sicet
fortasse hæc denominatio cadere possit in legem,
quam Philosophi humanam nominarunt, re vera non

Quæstio
lex naturalis

15

D Thom.

Psal. 18.

16.

No. est ai la
gio diuina nõ
est absoluta,
sed ex suppo-
sitione.

17.

est ab eis intenta, nec est ad aquata, quia lex humana latius patet, ut videbimus. Dicitur ergo humana lex, quia proximè ab hominibus inuenta, & posita est. Dico autem proximè, quia primordialiter omnis lex humana derivatur aliquo modo à lege aeterna; iuxta illud, *Per merces regnant, & legum conditores iusta decernunt.* Prouerb. 8. & quoad vim obligandi manat à potestate Deo data, quia non est potestas, nisi à Deo. Roman. 13. Nihilominus tamen lex ipsa, quæ humana dicitur, actus est hominis, & ita ab illo proximè fertur, & inde humana vocatur. Sic dixit Plutar. in Cōmentar. in principe requiri doctrinam, *Iustitia legis est finis; lex autem Principis opus; Princeps verò Dei simulacrum administrans vniuersa.* Et Aug. lib. de vera relig. cap. 31. *Conditor (inquit) legum temporalium, si vir bonus est, & sapiens, legem aeternam consulit, ut secundum eius immutabiles regulas, quid sit pro tempore, iubendum et audandumque discernat.* Et tract. 6. in Ioan. dicit, Deum per imperatores distribuisse humano generi iura humana. Est ergo lex humana opus hominis ab eius potestate, & prudentia proximè manās, & tanquam regula, & mensura operationum subditis posita.

Vnde etiam facile constat, quæ sit necessitas, vel utilitas huius legis. Ut enim notauit D. Thom. q. 91. a. 3. necessitas manat ex eo, quod lex naturalis, vel diuina generalis est, & solum complectitur quedam principia morum per se nota, & ad summum extenditur ad ea, quæ necessaria, & euidenter illatione ex illis principijs consequuntur; præter illa vero multa alia sunt necessaria in republica humana ad eius rectam gubernationem, & conseruationem; ideo necessarium fuit, ut per humanam rationem aliqua magis in particulari determinarentur circa ea, quæ per solam rationem naturalem definiti non possunt, & hoc fit per legem humanam; & ideo fuit valde necessaria. Vnde Plato lib. 9. de legib. non longè à fine. *Necesse est (inquit) leges hominibus ponere, ut secundum leges viuant: nam si absque his vixerint, nihil à feris atrocissimis discreparint.* Et simili modo dixit Arist. lib. 1. Polit. cap. 2. *Ut perfectione suscepti, optimum omnium animalium est homo, ut aliis fiat a lege, & à iudicij, pessimum est omnium animalium.*

Et ex utroque licet amplius rationem explicare. Nam in hoc fundatur, quod homo est animal sociabile, natura sua postulans vitam ciuilem, & communicationem cum alijs hominibus, & ideo necesse est ut rectè viuat, non solum ut priuata persona est, sed etiam ut est pars communitatis: quod ex legibus vniuersi cuiusque communitatis maximè pendet. Deinde oportet, ut vnusquisque non tantum sibi, sed etiam alijs consulat, pacem & iustitiam seruando, quod sine conuenientibus legibus fieri non potest. Item necesse est, ut ea, quæ ad commune bonum hominũ, seu reipublicæ spectant, præcipuè custodiantur, & obseruentur: singuli autem homines, & difficile cognoscunt id, quod expedit ad commune bonum, & raro illud per se intendunt, & ideo necessariæ fuerunt leges humanæ, quæ communi bono consulerent, ostendendo quid agendum sit propter tale bonum, & cogendo, ut fiat. Vnde Arist. lib. 10. cap. 9. *Publicas (inquit) diligentias, atq; curas per leges fieri constat, bonas autem per studiosos.* Propter quod ait Cyril. lib. 3. contra Iul. non longè ab initio, *Neg. dubium est, quin leges dirigant ad bonum, & à deterioribus recedere cogant, vnde nemo, qui mente præditus est, redarguerit, vel leges, vel legislatores.* Fuerunt ergo leges positivæ, & vtilis, & necessariæ. Vnde olim quando leges inanimatæ conditæ nõ fuerant, Principes erant quasi animatæ leges, quorum arbitrio populi regebantur, ut ex Iustino refert Diu. August. lib. 4. de Ciuitate, cap. 6.

Tandem vero hæc politica lex in ciuilem, & Ecclesiasticam distinguitur, quam diuisionem Philosophi non agnouerunt, quia supernaturalem finem, & specialem potestatem ignorarunt. Et ideo apud illos idem est lex humana, quæ ciuilis, quam temporalem solet

Aug. appellare. Est enim illa, quæ ad ciuitatis politicam gubernationem, & ad temporalia iura tuenda, & in pace, ac iustitia reipublicam conseruandam ordinatur. Vnde leges ciuiles circa hæc temporalia bona, seu corporalia versantur. Præter has autem Christiana religio recognoscit leges Ecclesiasticas, seu canonicas, quæ in sacris canonibus, & decretis Pontificum continentur, quas aliqui non humanas, sed diuinas vocat, eo quod ab speciali potestate à Deo specialiter lata deriuentur, & ad supernaturalem finem, & diuinum cultum, ac salutem animarum potissimè referantur. R. etiam vera humanæ sunt, ut bene docuit Ioan. Andr. quem refert, & sequitur Panor. in c. 1. de iura. calumn. n. 7. & sumitur apertè ex c. nõ debet, de consanguin. & affin. & ratio est, quia per voluntatem humanam proximè constituuntur, licet à ciuilibus differant in potestate, à qua proximè manant, & in fine, & materia, ut postea videbim. Ratio aut, seu necessitas talium legum eadem cum proportionem fuit. Quia Deus (ut supponimus) specialè cõgregationem fidelium, quæ esset vni corpus, quod Ecclesiam nunc vocamus, instituit: & per legem à se latam non disposuit in particulari de omnib; quæ ad spirituale regimè Ecclesiæ cõuenientia esse poterat, sed solum quæ ad substantia fundamenta huius spiritualis reipublicæ influit: reliqua verò per suos ministros, & Ecclesiæ pastores disponenda reliquit; tum ut suauiter & modo hominibus accommodato omnia ordinarentur, tum quia non poterant omnia in particulari ita determinari, ut essent immutabilia. Hæc ergo determinatio fit per leges canonicas, & ideo tam fuerunt necessariæ in spirituali republica Ecclesiæ, sicut ciuiles in temporalibus.

Ex his igitur satis constat varietas legum & necessitas, multiplexque diuisio. Quibus addi solent alie, quæ incerte sunt, vel quasi materiales, & ideo circa illas immorari nunc non est necesse: nam suis locis melius attingentur. Huiusmodi est diuisio legis in ostendentem, & præcipientem, de qua dicemus in libro sequenti, & fortasse necessaria non est. Item est alia generalis diuisio legis in affirmatiuam, & negatiuam, quia illa præcipit, quod agendum est; hæc vetat, & prohibet, quod cauendum est: quæ duo præstant omnes leges numeratæ, quia solum differunt in materia præcepta; quæ est agere, vel non agere: & inde habent aliquam differentiam in modo obligandi, quam cap. decimo tertio, commodiùs trademus. Ad diuisione possunt diuisiones legis humanæ in pœnalem, & non pœnalem, prohibentem tantum vel etiam irritantem, quæ voces factis nota sunt: de rebus autem ipsis in sequentijs erunt speciales disputationes instituendæ. Denique in dictis diuisionibus omisum videri potest ius gentium, sed quomodo illud ad prædicta reuocetur, in lib. seq. cap. 8. explicabimus.

CAPVT IIII.

Qui actus sint necessarij in mente legislatoris ad legem ferendam.

Quæ hætenus tractauimus solum pertinent ad definiendam quæstionem, an sit lex; ostēdimus autem non solum esse, sed etiam necessariam esse, non vnam tantum, sed varia genera, seu species illarum, quorum nomina, & rationes eorum exposuimus, ut in discursu materiae clarè, & expedite loqui possumus. Iam sequitur videndum, quid sit lex, quod abstractè, & in communi explicabimus, & difficultates insurgentes ex particularibus legibus in propria loca remittemus; semperque loquemur more humano, & iuxta nostrum concipiendi modum: erunt tamen loquutiones applicandæ ad diuinam legem, seu mentem, remotis imperfectionibus. In hoc ergo, & sequenti capite dicemus de genere, sub quo lex constituitur, postea differentiam inquiremus.

Primum

18. Quæ sit necessitas legis humanæ. D. Thom.

Plato.

Arist.

19.

Arist.

S. Cyril.

August.

20.

Plima diuisio legis in ciuilem & Ecclesiasticam.

Quæ sit lex ciuilis.

Quæ sit lex Ecclesiasticæ.

Quæ sit necessitas legis humanæ. D. Thom.

21.

Arist.

Cap.

Lex in se, & in materia.